

שָׁלוֹם אֶהְיֶה

הרב אליקים לבנון

נְשׁוּלֹם אֶהְלֵךְ

טהרת המשפחה
הלכות והליכות

ישיבת ברכת יוסף
אלון מורה

Rabbi Elyakim Levanon
Shalom Oholecha
Laws and Customs of Family Purity

הרב אליקים לבנון
שלום אהלך - טהרת המשפחה, הלכות והליכות

עורך אחראי: ראובן ציגלר
עורך ראשי: הרב אמיר נכטשטרן
עורכת משנה: אפרת גרוס
עריכה לשונית: משה גרוס
עיומר: חיה זיירבנדר

תמונת העטיפה: <https://www.shutterstock.com/g/athaphol>

עיצוב עטיפה: אביגיל כהן

© כל הזכויות שמורות לרב אליקים לבנון ולישיבת ברכת יוסף אלון מורה, תש"ף 2020
elonmore@gmail.com

ספרי מגיד, הוצאת קורן

ת"ד 4044 ירושלים 9104001

טל': 02-6330534 פקס: 02-6330534

www.maggidbooks.com

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב: 3-277-526-965-978

Printed in Israel 2020

לעילוי נשמת אבי מורי

ידידיה בן שרה וניסן ורדי ז"ל

נפטר ביום י"ז בתמוז תשע"ו

"רַדְף צְדָקָה וְחֶסֶד, יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד"

"אֵהְיָה כִּטֹּל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כְּשׁוֹשְׁנָה וְיָרֶף שְׂרָשָׁיו כְּלַבָּנוֹן"

(הושע יד, ו)

מה שושנה זו אינה אלא לריח,

כך לא נבראו צדיקים אלא לגאולתן של ישראל.

מה שושנה זו עולה על שלחנן של מלכים תחלה וסוף,

כך ישראל הן הן לעוה"ז והן הן לעוה"ב.

מה שושנה זו ניכרת בין העשבים,

כך הן ישראל ניכרים בין האומות

שנאמר "כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'".

(ישעיה סא)

מה שושנה זו מתוקנת לשבתות וימים טובים,

כך ישראל מתוקנין לגאולת מחר.

(ויקרא רבה פרשת אחרי מות)

לעילוי נשמת האשה הצדקת רודפת צדקה וחסד

שושנה בת שמחה

מסיקה

נפטרה י"ט תמוז תשע"ה

לעילוי נשמות הורינו היקרים

יעקב בן דוד ואסטרייא ז"ל

נלב"ע בש"ק ט"ו בתשרי תשס"ד

מרסדס בת יצחק ולונה ז"ל

נלב"ע במוצ"ש י' בטבת תשע"ג

דב בן יצחק וחיה ז"ל

נלב"ע בש"ק ט"ו בניסן תשמ"ה

ולהצלחה בדרך ה'

ולבריאות לנו ולצאצאינו והנלווים אלינו

ולכל עם ישראל

לעילוי נשמות הורינו היקרים

אברהם אריה בן משה יוסף ז"ל

חיה ראשה בת ר' שרגא יונה הכהן ז"ל

זרנצ'ני

יעקב הכהן בן פרידה ז"ל

גרציה בבה בת אסתר ז"ל

סבתו

תנצב"ה

לעילוי נשמת אמנו האהובה
אסתר רחל בת נתן פייטל ז"ל
רוזנצווייג

לעילוי נשמת
מיכאל בן יעקב ופרומה אסתר
נחמה נעמי בת ישראל יפה ופיגה דרייזל
ורנר

לעילוי נשמת
שלמה בן משה יחיאל מיכל ועיטל
יפה בת אהרון וחיה
צויבל

לעילוי נשמת
ר' חיים שמואל בן ר' משה יוסף ז"ל
ומרת שרה בת ר' חנוך היענוך וסרצוג ז"ל
הורביץ

ר' משה אהרון בן ר' אברהם ז"ל
ומרת ציפורה רחל בת ר' אליהו שטרן ז"ל
בק

חנוך היענוך בן ר' חיים שמואל הורביץ ז"ל
נדבת אברהם ויהודית הורביץ יבדל"א

לעילוי נשמת
ר' יוסף בן אליה גיאת ז"ל
ר' עמוס ממוס בן ג'ליה ואברהם ארביב ז"ל

תוכן העניינים

הקדמה.....	יט
הקדמה למדריך ולמדריכה.....	כד

איסור הנידה

מבוא פיזיולוגי	3
מבוא הלכתי: השתלשלות הלכות נידות וזיבות	7
פרק א: הדימום האוסר	15
פרק ב: כתמים	21
פרק ג: מקהי הרגשה	27
פרק ד: הדימום האוסר – סיכום	31

ההכנות לטהרה

פרק ה: המתנה לפני ספירת הנקיים	37
פרק ו: הפסק טהרה	45
הרחבה: בדיקת עדים ושאלת חכם	54
פרק ז: שבעה נקיים	59

טהרה וטבילה

פרק ח: לקראת טבילה	71
הרחבה: הערות ודוגמאות מצויות לדברים חוצצים	84
פרק ט: הטבילה	95
פרק י: מתי נדרשת אשה לחזור ולטבול	109

מעגל החיים

פרק יא: דיני וסתות: זמן הפרישה	123
פרק יב: כיצד קובעת וסת	135
הרחבה: סוגי וסתות התלויות בזמן	140
פרק יג: מסולקות דמים	143

הרחקות

151. פרק יד : הרחקות בימי האיסור
178. הרחבה: הרחקות בין מי שאינם בני זוג

לקראת חתונה

183. פרק טו: כלה לקראת חתונתה.
189. פרק טז: יום החתונה.
201. פרק יז: חופת נידה.
205. פרק יח: הלכות חתן וכלה - ליל כלולות
215. פרק יט: רואה מחמת תשמיש

במהלך החיים

225. פרק כ: היריון ולידה.
236. הרחבה: לידה בשבת.
241. פרק כא: פוריות

נספחים

247. נספח א: דימום בלא הרגשה
251. נספח ב: חובת הבריקה בעקבות הרגשות
255. נספח ג: נוכחות הבעל בטבילת אשתו
257. נספח ד: רחיצה אחר טבילה
261. נספח ה: חישוב זמן הפרישה
269. נספח ו: טבלת עזר לחישוב ימי פרישה.
273. נספח ז: כלה לקראת נישואיה: חשש לדם חימוד
279. נספח ח: הכתובה
283. נספח ט: נישואין שניים
287. נספח י: מצוות עונה - חובת הבעל לאשתו

מפתחות

303. מפתח נושאים
359. מפתח להלכות בשולחן ערוך

תוכן עניינים מפורט

יט	הקדמה
כ	ניסוח ועריכה
כא	הדרכת חתנים וכלות
כב	טוב להודות!
כד	הקדמה למדריך ולמדריכה
כד	המפגש הראשון
כו	נקודות משמעותיות נוספות
כז	הקשר האינטימי - ליל כלולות
כח	מידרג בהלכות ובהליכות

איסור הנידה

3	מבוא פיזיולוגי
4	ההלכה והפיזיולוגיה
7	מבוא הלכתי: השתלשלות הלכות נידות וזיבות
7	א. טומאה או איסור
8	ב. ההלכה מדאורייתא
10	ג. גזירות חכמים
12	ד. סיכום

15	הדימום האוסר	פרק א
15	א. דם הבא מן המקור	
16	ב. הצבעים האוסרים	
16	ג. ההרגשות האוסרות	
18	ד. שופעת כדרכה	
18	ה. חזקה על הרגשה	

21.	כתמים	פרק ב
21.	א. מהו כתם	
21.	ב. איזה כתם אוסר	
24.	ג. תלייה.	
25.	ד. כתם בשירותים או במקלחת	
25.	ה. המלצות והערות	
27.	מקהי הרגשה	פרק ג
31.	הדימום האוסר – סיכום	פרק ד
31.	א. מדאורייתא	
33.	ב. מדרבנן.	

ההכנות לטהרה

37.	המתנה לפני ספירת הנקיים	פרק ה
37.	א. שיטת השולחן ערוך	
38.	ב. שיטת הרמ"א	
40.	ג. סיכום.	
41.	ד. מקרים מיוחדים לשיטת הרמ"א.	
45.	הפסק טהרה	פרק ו
45.	א. הקדמה.	
46.	ב. רחיצה לקראת הפסק הטהרה	
46.	ג. בדיקת הפסק הטהרה.	
47.	ד. זמן הבדיקה.	
49.	ה. מוך רחוק	
50.	ו. הפסק טהרה בזמנים ובמצבים מיוחדים	
54.	הרחבה: בדיקת עדים ושאלת חכם	
59.	שבעה נקיים	פרק ז
59.	א. ספירת שבעת הנקיים	
60.	ב. לבישת לבנים	
61.	ג. בדיקות שבעת הנקיים	
62.	ד. שכחה לבדוק	
63.	ה. דרך הבדיקה וזמנה	
66.	ו. הפסקה והיסח הדעת בספירת שבעת הנקיים.	
67.	ז. סתירת ספירת הנקיים	

טהרה וטבילה

פרק ח לקראת טבילה

71. א. ההכנות לטבילה
71. ב. גדרי החפיפה והעיון
73. ג. רחיצת הגוף
74. ד. חפיפת השיער
74. ה. בדיקת הגוף
75. ו. המלצות
75. ז. זמן החפיפה וההכנות
77. ח. בין חפיפה לטבילה
78. ט. טבילה בליל שבת ובמוצאי שבת וביום טוב
79. י. מהי חציצה
84. הרחבה: הערות ודוגמאות מצויות לדברים חוצצים

פרק ט הטבילה

95. א. זמן הטבילה
96. ב. אונס - היתר טבילה בשמיני (ואילך) ביום
97. ג. אונס - היתר טבילה בשביעי ביום
98. ד. דחיית טבילה
100. ה. טבילה בשבת וביום טוב
102. ו. טבילה בזמנים מיוחדים
103. ז. צורת הטבילה
106. ח. צניעות בטבילה

פרק י מתי נדרשת אשה לחזור ולטבול

109. א. עיון וחפיפה
110. ב. כללים
118. ג. סיכום (תרשימי זרימה)

מעגל החיים

פרק יא דיני וסתות: זמן הפרישה

123. א. פרישה סמוך לווסת
124. ב. ממה פורשים
125. ג. באילו ימים או עונות פורשים
125. ד. הפרישה בבעלת וסת קבוע

- ה. הפרישה בבעלת וסת שאינו קבוע . . . . . 127.
 ו. הפלגה שיש לה מינימום או מקסימום ימים . . . . . 130.
 ז. בדיקה בעונת הפרישה . . . . . 131.
 ח. היוצא לדרך בזמן הפרישה. . . . . 132.
 ט. ליל טבילה בעונת הפרישה . . . . . 133.

פרק יב כיצד קובעת וסת . . . . . 135.

- א. קביעות לווסת ההפלגה . . . . . 135.
 ב. קביעות לווסת החודש . . . . . 137.
 ג. קביעות לווסת הגוף . . . . . 137.
 ד. עקירת וסת קבוע . . . . . 139.
 הרחבה: סוגי וסתות התלויות בזמן. . . . . 140.

פרק יג מסולקות דמים . . . . . 143.

- א. זקנה . . . . . 143.
 ב. מעוברת . . . . . 145.
 ג. מניקה. . . . . 146.
 ד. שימוש בהורמונים מסלקי דמים . . . . . 147.

הרחקות

פרק יד הרחקות בימי האיסור . . . . . 151.

- הקדמה: מהות הריחוק. . . . . 151.
 א. קלות ראש וקרבה יתרה. . . . . 153.
 ב. טיול . . . . . 154.
 ג. הסתכלות במקומות מכוסים . . . . . 155.
 ד. כיסוי הראש . . . . . 156.
 ה. קול באשה ערווה . . . . . 158.
 ו. לבוש וביגוד . . . . . 159.
 ז. נגיעה והושטה מיד ליד . . . . . 160.
 ח. שינה במיטה אחת . . . . . 163.
 ט. ישיבה ושכיבה על מיטת בן הזוג. . . . . 164.
 י. הצעת המיטה . . . . . 166.
 יא. ישיבה על מושב אחד. . . . . 166.
 יב. אכילה ליד שולחן אחד. . . . . 167.

168.	יג. אכילה מכלי אחד.
169.	יד. אכילת שאריות מאכל ומשקה.
171.	טו. הכנת אוכל והגשתו.
173.	טז. יציקת מים.
174.	יז. בשעת מחלה.
175.	יח. השלמות.
178.	הרחבה: הרחקות בין מי שאינם בני זוג.

לקראת חתונה

183.	פרק טו כלה לקראת חתונתה
183.	א. קביעת תאריך החתונה.
183.	ב. טהרת הכלה: הפסק טהרה ושבעה נקיים.
184.	ג. כיצד בודקת.
185.	ד. חשש לדם חימוד.
187.	ה. טבילת כלה.
189.	פרק טז יום החתונה
189.	א. תענית.
190.	ב. ליווי החתן והכלה.
190.	ג. תפילת מנחה לפני החופה.
191.	ד. יציאה מהבית.
191.	ה. לפני החופה.
192.	ו. ההליכה לחופה.
193.	ז. מעשה הקידושין.
193.	ח. קריאת הכתובה.
194.	ט. מעשה הנישואין.
196.	י. לאחר החופה – חדר הייחוד.
197.	יא. כיסוי ראש.
198.	יב. החתונה ושמחתה.
198.	יג. שבעת ימי המשתה.
201.	פרק יז חופת נידה
201.	א. הקרמה.
202.	ב. מסירת הטבעת והכתובה.

- ג. הגשת כוס היין של שבע הברכות. . . . . 202.
- ד. מהחופה אל חדר הייחוד . . . . . 203.
- ה. בבית . . . . . 203.
- פרק יח הלכות חתן וכלה – ליל כלולות**
- א. גזירת חכמים על דם הבתולים . . . . . 205.
- ב. גזירה על גמר ביאה . . . . . 207.
- ג. הלכה למעשה . . . . . 208.
- ד. טבלה מסכמת . . . . . 210.
- ה. סיכום (תרשים זרימה). . . . . 211.
- ו. התערבות כירורגית . . . . . 212.
- פרק יט רואה מחמת תשמיש**
- א. הגדרת המקרים . . . . . 215.
- ב. הגדרת הזמן . . . . . 217.
- ג. אימתי אינה מוגדרת כרואה מחמת תשמיש . . . . . 218.
- ד. יצירת חזקה שאינה רואה מחמת תשמיש. . . . . 220.
- ה. מתי ניתן לעשות בדיקות אלו. . . . . 220.
- ו. חתן וכלה . . . . . 221.

במהלך החיים

- פרק כ היריון ולידה**
- א. בדיקת היריון . . . . . 225.
- ב. מעקב ובדיקות רפואיות. . . . . 225.
- ג. דימומים במהלך ההיריון . . . . . 226.
- ד. מאימתי מוגדרת שהוכר עובר. . . . . 226.
- ה. זמני פרישה כשלא הוכר עובר. . . . . 227.
- ו. זמני פרישה כשהוכר עובר. . . . . 228.
- ז. לקראת הלידה . . . . . 230.
- ח. טומאת יולדת ודם טוהר . . . . . 232.
- ט. ניתוח קיסרי . . . . . 234.
- י. מפלת . . . . . 234.
- יא. גרידה . . . . . 235.
- יב. הרחבה: לידה בשבת. . . . . 236.

241. פרק כא פוריות.....
241. א. הרחבת המשפחה ומניעת היריון.....
242. ב. בעיות פוריות.....
243. ג. בדיקות רפואיות.....

נספחים

247. נספח א דימום בלא הרגשה.....
247. א. שופעת כדרכה.....
249. ב. מה בין ראייה שופעת לבין ראיית כתם.....
251. נספח ב חובת הבדיקה בעקבות הרגשות.....
255. נספח ג נוכחות הבעל בטבילת אשתו.....
257. נספח ד רחיצה אחר טבילה.....
261. נספח ה חישוב זמן הפרישה.....
261. א. דוגמאות לחישוב זמן פרישה.....
267. ב. דוגמא למילוי הטבלה לפי המקרים השונים.....
268. ג. לוח שנה (לשנים תשפ"ב, תשפ"ט).....
269. נספח ו טבלת עזר לחישוב ימי פרישה.....
273. נספח ז כלה לקראת נישואיה: חשש לדם חימוד.....
273. א. באילו מצבים חששו חכמים.....
274. ב. ההסבר ההלכתי.....
276. ג. המקרה הקלאסי.....
279. נספח ח הכתובה.....
279. א. כתיבת הכתובה וקריאתה.....
280. ב. תוכן הכתובה.....
280. ג. מילוי הכתובה.....
283. נספח ט נישואין שניים.....
287. נספח י מצוות עונה – חובת הבעל לאשתו.....
287. א. מצוות פרייה ורבייה ומצוות עונה.....
289. ב. תדירות המצווה.....
291. ג. אימתי רשאי להימנע.....
292. ד. המצווה במועדי השנה.....

293. .... ה. הכנת הסביבה

296. .... ו. התשמיש

מפתחות

303. .... **מפתח נושאים**

315. .... מפתח הרחקות

328. .... מפתח חציצות - דוגמאות מצויות

359. .... **מפתח הלכות לפי סימני השולחן ערוך**

הקדמה

טהרת הבית היהודי הייתה למופת כבר מימים קדומים. בלעם הרשע משבח את בתי ישראל: "מה טובו אהליך יַעֲקֹב, מִשְׁכְּנֵיךָ יִשְׂרָאֵל" - שלא היו פתחיהם מכוונים זה מול זה משום צניעות.

מאז מעמד הר סיני, שבו נצטוו ישראל לפרוש מנשותיהם כדי להתקדש לקראת מתן תורה, נהגה בישראל טומאה וטהרה. גם דיני נידה היו בעיקרם הלכות טומאה וטהרה, אך בשונה מהלכות רבות אחרות, כמו טומאת מת ושרץ שאין להן השלכה להלכות הבית היהודי, מיוחדת טומאה זו שהיא נוגעת להלכות שבין איש לאשתו.

משחרב בית שני בטלו דיני טומאה וטהרה, ורק הכהנים מוזהרים על ההלכות הללו. אולם, הלכות נידה נותרו קיימות ועומדות ונלמדות בכל ישראל - לא כהלכות טומאה וטהרה, אלא כהלכות איסור והיתר בין איש לאשתו.

מאחר שהלכות אלו נוגעות לכל בית בישראל, נכתבו ספרים רבים המקבצים את ההלכות הללו - חלקם ידועים וחלקם שהיו יפים לשעתם.

אף אנו, בישיבתנו באלון מורה, למדנו וחקרנו את ההלכות מתוך הספרים הרבים המפארים את מדפי בית המדרש, החל מהגמרות עם

פירושי הראשונים, דרך הפוסקים הראשונים ועד לאחרונים ואחרוני האחרונים בני דורנו.

במהלך שנות הלימוד בישיבתנו נרקמה מסכת שיש בה ייחודיות:

- העמדת הכללים על דיוקם, בניסוח ברור.
- קישור בין הכללים לפרטים והצגת הפרטים כנשאים מתוך הכללים.

גם במקומות שקדמונינו לא ניסחו כלל הלכתי ברור דלינו מהמקורות וניסחנו את הכללים העולים מדבריהם. כאמור, הפרטים הינם ביטוי הלכתי מכוון לכללים.

להכרעת ההלכה במקרים של מחלוקת הפוסקים הקדמונים או במקרים חדשים שלא נזכרו בפסקי קדמונינו, נעזרנו בעיקר בארבעה מפוסקי הדור הגדולים: הרב עובדיה יוסף זצ"ל (טהרת הבית), הרב מרדכי אליהו זצ"ל (דרכי טהרה), הרב משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה) והרב שמואל ואזנר זצ"ל (שיעורי שבט הלוי להלכות נידה).

השתדלנו להתייחס למקרים רבים שלא תמיד נמצאים בספרי הפוסקים ולהביאם לידי משנה ברורה והלכה ברורה.

בעיקרו, מיועד הספר לכל המעוניין ללמוד הלכות נידה לפרטיהן ואין באפשרותו לעיין בגמרות ובראשונים, בטור ובשולחן ערוך עם נושאי כליהם. כאן יוכל למצוא את תמצית ההלכה עם השיטות העיקריות של הפוסקים, ראשונים ואחרונים.

גם מי שעסק בהלכה למקורותיה ימצא בספר סיכומים מסודרים, דבר דבור על אופניו.

ניסוח ועריכה

הפסיקה ההלכתית וכללים הלכתיים מובאים בגוף הכתוב, זאת כדי לאפשר לימוד רציף של ההלכות. המקורות להלכות, ההרחבות ודעות חולקות הובאו בהערות בתחתית הדרך למעוניינים בהרחבה.

ההלכות הן מרובות ביותר ומחולקות לפרקים, לסעיפים, לסעיפי

משנה, ולעיתים גם לסעיפי משנה דמשנה. הסעיפים בכל פרק מסומנים באותיות. סעיפי המשנה מסומנים ברוב הספר במספרים, אולם כאשר כל סעיף הוא יחידה בפני עצמה, בחרנו לסמנם באותיות. ההפניות בהערות לסימנים בשולחן ערוך הן מחלק יורה דעה, אלא אם צוין אחרת.

במקום בו יש מחלוקת בין מחבר השולחן ערוך לבין הרמ"א ציינו זאת על ידי הדגשת שמותם.

בסוף הספר הובאו נושאים שונים בהרחבה, מתוך דיון ועיון בנושאים הללו, שלא ראינו לנכון לשלבם בגוף הספר. המעיין החפץ בלמידה כוללת יותר ימצא את מבוקשו בפרקים אלו.

בסוף הספר ערכנו, לנוחות הלומדים, שני מפתחות: האחד, לפי נושאים בסדר הא"ב; והשני, לפי סדר סימני הלכות נידה בשולחן ערוך יורה דעה.

השתדלנו לדייק מאוד בניסוח ההלכות. לכן, מומלץ לקרוא את ההלכות בתשומת לב רבה, כדי שלא להגיע להבנה שגויה ולטעות בהלכה, חלילה.

הדרכת חתנים וכלות

ב"ה הננו זוכים לראות את המנהג המבורך ללמוד עם חתנים וכלות לפני נישואיהם כדי להכינם לחיים החדשים, הן בהלכות והן בהליכות. תשומת לב מיוחדת הוקדשה לנושא חשוב זה.

הלכות אלו בדרך כלל אינן נלמדות בתקופת הרווקות אלא רק סמוך לחתונה. חשיבות רבה יש להצגת ההלכות בסדר נכון ובלשון מדויקת ובהירה, כדי להקל את הלימוד וההתחברות עם הנושא החדש. הספר כולל לא רק הלכות אלא גם הדרכות וגם סוגיות שהן בין הלכות להליכות. לדוגמא: חובות הבעל לאשתו, הדרכה למדריכי החתנים ולמדריכות הכלות לקראת הלימוד וכדומה. כל זאת, כדי לתת תמונה שלימה, עד כמה שאפשר, לקראת הלימוד.

קראנו את שם הספר "שלום אהלך", על פי הפסוק באיוב **"וַיְדַעַתְּ"**

כִּי שְׁלוֹם אֶהְיֶה, וּפְקֻדַת נֶגֶד וְלֹא תִחַטָּא¹. בסיום מעמד הר סיני נאמר: "שׁוּבוּ לָכֶם לְאֶהְלֵיכֶם"². חכמים³ מבארים שלשון זו משמעותה: שׁוּבוּ להיתר שבין איש לאשתו, דבר שנאסר לקראת מתן תורה. מכאן שגם הביטוי "שלום אהלך" עניינו שלום וקירוב בין איש לאשתו.

טוב להודות!

בראש ובראשונה טוב להודות להקב"ה אשר זיכני להתחיל ולסיים את הספר.

ראשיתו לפני כעשרים שנה, בשנת תש"ס, עת לובנו הנושאים עם חתני היקר לי כבני הרב נועם נבו הי"ו, אשר העלה את מסקנות הלימוד על הכתב, והחוכרת אשר עמל עליה שימשה בסיס ללימוד החתנים בישיבה, ומתוך כך נוספו הערות רבות של הלומדים. כאשר נערכנו להוצאת הספר, חזרתי על כל פרקי הספר יחד עם הרב אמיר נכטשטרן הי"ו, אשר העשיר במקורות רבים את ההלכות, בדיוק ובהרחבת הנושאים.

ללא עזרתם לא היה הספר יוצא לדפוס, ואין גבול לתודה לשניהם.

נוות ביתי היקרה אסתר תחי' (לבית בורשטיין), העוסקת שנים רבות בהעברת קורסים למדריכות כלות, חידדה כמה וכמה נושאים אשר עלו כשאלות או כצורך, מתוך השיעורים שהעבירה. כל מילות התודה שאכתוב הן רק כטיפה בים על השקעתה, מתן החופש לעסוק בתורה בכלל ובהלכות שבינו לבינה בפרט ועל תרומתה להוצאת ספר זה.

אחרון חביב, לעוזרי הנאמן ר' יהודה צוקרמן, שטרח רבות

---

1. איוב ה, כד.

2. דברים ה, כו.

3. ביצה ה, ב.

הקדמה

במסגרת "המכון התורני" אשר ליד ישיבתנו, זירזו ודחף להוצאת הספר, והינו שותף גם לעריכתו.

בית המדרש וישיבת ברכת יוסף באלון מורה הם האכסניה אשר הנני זוכה להיות חלק ממנה, והיא משמשת כאכסניה הן לרוח והן לחומר.

הנני מחויב בתודה להוצאת מגיד אשר קיבלה על עצמה להוציא מתחת ידה דבר מתוקן בלבוש נאה ולהפיצו לציבור.

יהי רצון שנזכה להמשיך לגדל ולהגדיל תורה בישיבה ובמוסדותיה ובכל ישראל!

הקדמה למדריך ולמדריכה

סדר הלימוד והצעת הדברים לפני החתן והכלה הם בעלי חשיבות רבה כדי "להתחבר" אל ההלכות. יש לזכור כי עבור רוב החתנים והכלות זהו נושא חדש, ונדרש "זמן עיכול" כדי להפנים את המערכת ההלכתית.

המפגש הראשון

במפגש הראשון עם החתן מומלץ לערוך את הדברים כדלהלן:

א. תיאום ציפיות וחשיבות הקדשת זמן ללימוד תוכנית המפגשים; תאריכים ושעות; מספר המפגשים; הנושאים אשר יילמדו יחד. חשוב להדגיש שההכנה הרוחנית וההלכתית היא נכס לכל החיים.

ב. הדרכה לתקופת ההמתנה בין השידוכין-האירוסין לבין מועד החתונה הדרכה הלכתית מפורטת מובאת בהרחבה לפרק יד: הרחקות בין מי שאינם בני זוג, בעמוד 178.

מפגשים רציפים וממושכים בתקופה זו, כאשר הקשר בין החתן לכלתו הוא רוחני בלבד, עלולים לגרום נזק לקשר הטוב. גם ללא חשש של הידרדרות הלכתית, קשר ממושך כזה פוגע בשמחה ובאהבה בתקופה זו.

הקדמה למדריך ולמדריכה

יש מפגשים הכרחיים על רקע מעשי: דיור, ריהוט, סגנון ההזמנה לחתונה וסוגיות מעשיות נוספות. על מפגשים אלו אפשר להוסיף, במידה ובמשקל, מפגשים רעיוניים, שיחות וכדומה.

בנושאי הקניות - חובה על המדריך או המדריכה לשוחח על קניית מיטות נפרדות!

בנוגע למפגשים בין החתן לכלתו: כדאי להמליץ על מילוי המפגשים הללו בתכנים חיוביים, להבחין בין עיקר לטפל, בין חיצוניות לפנימיות.

לדון בשאלה כיצד ייראו חייהם המשותפים: האם העיקר יהיה טיולים ובילויים או חיים ערכיים של הבחנה בין טוב לרע, של עשיית חסד עם הזולת. בירור נושאים מוסריים שבינו לבניה, כמו כבוד הדדי, הערכה, התחשבות, סבלנות וכדומה.

ראוי ורצוי שהחתן והכלה יימנעו מללמוד וללכך ביחד את הנושאים הצנועים הנלמדים עם המדריך או המדריכה. את הלימוד המשותף בנושאים הלכתיים אלו יש לשמור לזמנים שאחרי החתונה.

ג. שבתות

שבת משותפת לחתן ולכלה לפני החתונה היא פרק זמן ארוך ולעיתים גם מייגע.

כדאי להציע לחתן ולכלה לסמן על לוח השנה באיזו שבת נמצא החתן בבית הורי כלתו ובאיזו שבת נמצאת הכלה בבית הורי החתן. לא להרבות בשבתות משותפות!

ד. הזמנת הסעודה-הקייטרינג לחתונה ושמירת הצניעות באולם

בדרך כלל עוסקים ההורים בהזמנת הסעודה. ראוי לאזכר בפני ההורים את חשיבות נושא הכשרות ולזרזם שלא לחסוך בהוצאות בנושא זה. ראוי לכל משפחה להיערך לחתונה מתוך שמירת כללי הצניעות בין גברים לנשים.

תעשינה משפחות החתן והכלה לעצמן רב אשר יכוון אותן בנושאים אלו.

נקודות משמעותיות נוספות

במהלך המפגשים הבאים עם החתן או הכלה ראוי להדגיש מספר נושאים נוספים:

- **פרק הזמן של ההדרכה** אינו "סוף פסוק". בעיקר בחודשים הראשונים שאחרי הנישואין וגם בהמשך החיים, רצוי שבני הזוג ישננו יחדיו את ההלכות ואת ההליכות.
  - **הקשר עם המדריך או המדריכה** אינו פוסק, וגם לאחר הנישואין הדלת פתוחה להמשך הקשר ולהתייעצות.
  - **קשיים:** חיי נישואין הם חיים של אתגרים. יש מתחים בין בני זוג, וזה דבר טבעי. הדרך הנכונה היא לשוחח על הקושי, לא להתעלם, וביחד, מתוך אהבה והערכה, להפוך כל קושי לגורם מקדם המעלה ומרומם את הנישואין, בחייבו את בני הזוג למצוא פתרון למתח שביניהם.
  - **מומלץ למדריך ולמדריכה** לא להשתמש במינוח "טומאה" אלא במונח "איסור".
- כמו כן, לא להתייחס לאשה כ"אסורה", אלא לבני הזוג. כלומר: במקרה שהאשה רואה מראה אוסר, בני הזוג אסורים.
- בסגנון הכתיבה בספר השתדלנו לשמור על נקיות לשון מחד, אך על הקפדה על בהירות ההתנסחות מאידך.
- **ראייה והסתכלות:** חכמים הדריכו אותנו וכתבו: "אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה"¹. אולם, יש להבדיל בין ראייה להסתכלות².
- ראייה - מותרת.

---

1. קידושין מא, א.

2. עיין בית יוסף, אורח חיים, סי' רכט, סעיף א, ד"ה ואסור להסתכל (בשם הרא"ש): "אין מסתכל כרואה, כי המסתכל מוסיף ומדקדק בהבטתו"; מגן אברהם, סי' שז, סוף ס"ק כג; ביאור הלכה שז, טז, סוף ד"ה ועובר.

הקדמה למדריך ולמדריכה

ההסתכלות היא מבט חודרני ופולשני. חתן עלול להימשך ולהגיע למצב של סקרנות לראות מקומות צנועים בגוף כלתו.

במהלך הלימוד המשותף, הן עם החתן והן עם הכלה, ראוי להתייחס למצב זה ולתת כוח לבני הזוג להתגבר על יצרם.

- **למדריך החתן:** יש חתנים אשר במהלך המפגש, לקראתו או לאחריו, באים לכלל קישוי וכתוצאה מכך נגרמת להם הוצאת זרע. חתן שאינו ערוך לראיית קרי עלול להיבהל מכך ולתלות את התופעה בהשפעה של הבחורה עימה הוא נפגש (וכבר היו מקרים בהם החליט הבחור להפסיק את הקשר רק בגלל ראיית קרי). רצוי להעלות נושא זה במהלך הלימוד ולהבהיר לחתן שזו תופעה טבעית העלולה להתרחש לכל אחד. כמובן, לכתחילה, יש להשתדל שלא להגיע לידי קרי, אך אם זה קורה, אין להיבהל מכך.

יתרה מזו: גם בזמנים שאחרי הנישואין, כאשר משתוקק הבעל לאשתו, בין בזמנים שבני הזוג מותרים ובין בזמנים שבני הזוג אסורים, עלול הבעל לבוא לידי קרי, ביום או בלילה. ידיעה מוקדמת של התופעה מונעת התייחסות קיצונית ושגויה.

הקשר האינטימי - ליל כלולות

נושא נכבד בהדרכת החתן והכלה הוא המפגש ביניהם בליל הכלולות. המפגש מתחיל למעשה בכניסה לחדר הייחוד (גם למנהג חלק מהספרדים שאין חדר ייחוד, רוב הזוגות נכנסים לחדר מיוחד, להרגיש את ראשית הקשר ביניהם).

חשוב מאוד להדריך את החתן להיות קשוב לצורך של אשתו החדשה המצפה לגילויי חיבה וכדומה.

מפגש זה עלול להיות רווי מתח, מפני שלזוגות הנזהרים מייחוד ומנגיעה, האסורים טרם הנישואין, מתחיל פרק חדש שבו אסורים אלו נעלמים ומסולקים, ובמקומם באים חיובים לקשר קרוב בין איש לאשתו.

המעבר עלול לגרום להלם רוחני. לכן, יש להקדים ולשוחח עליו עם החתן והכלה.

בתום החתונה, כאשר הזוג נכנס לביתם המשותף, זהו שלב נוסף בסילוק מחסומי האיסור הקודמים, ומעבר לחיים משותפים מלאים. החתן והכלה צריכים לקבל הדרכה והסבר מפורטים מהו סדר הפעולות בליל הכלולות.

כהערה יש לציין שהלימוד וההדרכה לליל הכלולת ראוי שיינתנו במהלך הימים הסמוכים לזמן הנישואין (לפי המנהג, בני הזוג אינם מתראים שבוע לפני החתונה), כאשר אין מפגשים ישירים בין החתן והכלה. כך מייעץ גם הרב פיינשטיין זצ"ל³.

מידרג בהלכות ובהליכות

כשם שעם ישראל נחלק לרמות שונות של הקפדה ודקדוק במצוות, כך גם החתנים והכלות.

יש כאלה שעזו חפצם ללמוד ולשמור ולהקפיד על כל תג ותג בהלכה.

אכן, יש רבים המעוניינים לשמור, אך רצונם לדעת מהו המינימום הנדרש בשמירת ערכי טהרת המשפחה.

לאלה, יש להעביר את ההלכות בהדרגה, כפי מה שליבם חפץ ואוזנם כרויה לשמוע.

הנושאים המרכזיים והחשובים הם:

1. מה גורם לבני הזוג להיות אסורים.
2. המתנת 4 או 5 ימים.
3. תהליך הטהרה: יום ההפסק ואחריו עוד שבעה ימים נקיים.
4. הכנות לטבילה והטבילה עצמה.
5. ההרחקות העיקריות: איסור התשמיש; חיבוק, נישוק ונגיעה; שינה במיטות נפרדות.

---

3. שו"ת אגרות משה, אבן העזר, חלק א, סי' קב, ד"ה ובדבר שאלתך אם קודם.

הקדמה למדריך ולמדריכה

אם החתן או הכלה נמשכים לשמוע יותר, אפשר להרחיב בכל נושא ולהוסיף על הנושאים הללו. אם אין רצון להוסיף, יש להסתפק בנושאים הללו, ולהציע להמשיך וללמוד אחר החתונה.

איסור הנידה

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: יְהִי מֵאֲרֶת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם...
וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֲרֹת הַגְּדֹלִים:
אֶת הַמְּאֹר הַגָּדֹל לְמִמְשַׁלֵּת הַיּוֹם,
וְאֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמִמְשַׁלֵּת הַלַּיְלָה.
(בראשית א, יד; טז)

רבי שמעון בן פזי רמי:
כתיב "וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֲרֹת הַגְּדֹלִים"
וכתיב: "אֶת הַמְּאֹר הַגָּדֹל... וְאֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן?"
אמרה ירח לפני הקב"ה: אפשר לשני מלכים
שישתמשו בכתר אחד?
אמר לה: לכי מעטי את עצמך!
(חולין ס, ב)

וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לְקַח מִן הָאָדָם
לְאִשָּׁה, וַיִּבְאֶה אֶל הָאָדָם.
וַיֹּאמֶר הָאָדָם: זֹאת הַפֶּעַם עָצַם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר
מִבְּשָׂרִי.
לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לְקָחָהּ זֹאת.
(בראשית ב, כב-כג)

אֶל הָאִשָּׁה אָמַר: הֲרַבָּה אַרְבָּה עֲצָבוֹנָה וְהֲרַנָּה.
(בראשית ג, טז)

אמר רב יצחק בר אבדימי:
עשר קללות נתקלה חוה:
"הֲרַבָּה אַרְבָּה" - אלו שני טיפי דמים:
אחת דם נידה
ואחת דם בתולים.
(עירובין ק, ב)

מבוא הלכתי: השתלשלות הלכות נידות וזיבות

פרק א: הדימום האוסר

פרק ב: כתמים

פרק ג: מקהי הרגשה

פרק ד: הדימום האוסר - סיכום

מבוא פיזיולוגי

המחזור החודשי שמקבלת האשה מהווה סיום לתהליך החזור על עצמו מדי כחודש, החל מגיל הנערות, במשך כשלושים-ארבעים שנה. בכל חודש מכין הרחם את עצמו לקראת הפריה אפשרית של הביצית על ידי הזרע של האיש. זמן הביוץ - הזמן בו יוצאת הביצית מן השחלה בדרכה אל הרחם - הוא הזמן שבו יכולה להתרחש ההפריה. תאי הזרע פוריים עד 72 שעות מזמן התשמיש, אך הפריית הביצית יכולה להתרחש רק בתוך 24 שעות מהביוץ. בימים אלו מגיעה לשיאה התעבות רירית הרחם וכלי הדם שבו, והגוף מוכן להשרשת הביצית המופרית בדופן הרחם ולקליטת ההיריון.

כשבועיים לאחר הביוץ - אם לא הייתה הפריה של הביצית ולא התחיל היריון - הגוף מסלק ומנקה את רירית הרחם וכלי הדם שהתווספו בשבועות האחרונים כשהרחם הכין את עצמו להיריון. הדימום היוצא דרך הנרתיק - הוא המחזור החודשי או הווסת - נמשך בין שלושה לחמישה ימים, אך יכול גם להימשך כשבוע ויותר (דימום קצר מאוד או ארוך יותר יכול להיות סימן לבעיה המצריכה ייעוץ רפואי). כמות הדם היוצאת בימי המחזור היא כ-80-100 סמ"ק, והאשה סופגת את הדם בעזרת תחבושות היגיניות או טמפונים. התהליך לשלכיו השונים מכונן על ידי שינויים הורמונליים המתרחשים בגוף. שינויים אלו יכולים להשפיע על מצבה הנפשי

של האשה ועל מצבה הגופני, ומתבטאים בתסמינים גופניים לפני הופעת הווסת ולעיתים גם בכאבים בזמן המחזור, בשינויים במצבי הרוח וכדומה.

עם סיום הדימום מתחיל הרחם לכנות את עצמו מחדש לקראת הביוץ הבא.

דימומים קטנים והכתמות יכולים להופיע לאורך כל החודש אצל כ-15% מהנשים. הרפואה כמעט שאינה מתייחסת לדימומים אלו, פרט להפרעה מצד נוחות האשה, אך כפי שיבואר בפרקים הבאים, יש להם משמעות מבחינה הלכתית.

אם הביצית הופרתה והורשה ברופן הרחם - לא יופיע המחזור החודשי במשך תשעת חודשי ההיריון הבאים, והוא יחזור להופעה סדירה רק כמה חודשים לאחר הלידה או בסיום ההנקה.

כאמור, הפריה והיריון יכולים להתרחש באופן טבעי אך ורק סביב זמן הביוץ. בשל כך, זיהוי זמן הביוץ משמעותי לאשה המעוניינת להרות. הביוץ מתרחש כשבועיים לפני תחילת המחזור הבא, ואשה היודעת כל כמה זמן יש לה מחזור, תוכל לשער מתי יתרחש הביוץ. את זמן הביוץ אפשר לוודא בעזרת מכשיר אולטרה-סאונד, אך כל אשה יכולה לדעת זאת בעזרת בדיקות המבוססות על השינויים ההורמונליים הבאים לידי ביטוי במי הרגליים או ברוק (בעזרת ערכות ביתיות הניתנות לרכישה בבתי המרקחת) או על ידי מעקב אחר שינוי חום הגוף.

ההלכה והפיזיולוגיה

העולם ההלכתי בתהליך טהרת האשה לבעלה עומד במקביל ובהתאמה לתהליכים הפיזיולוגיים המתרחשים בגופה של האשה:

בימים שלפני המחזור נערכים בני הזוג לזמן פרישה, הנקבע בהתאם לזמן הצפוי של המחזור ובהתאם להרגשותיה של האשה, כפי שיבואר להלן, בפרק יא: דיני וסתות: זמן הפרישה, בעמוד 123.

מתחילת המחזור נאסרים בני הזוג זה לזה.

כאשר פוסק הדימום, יכולה האשה להתחיל את תהליך הטהרה בספירת **שבעה ימים נקיים**.

בסיום ספירת הימים הנקיים, בדרך כלל כ-12 ימים מתחילת המחזור, האשה **טובלת** במקווה, ובני הזוג מותרים זה לזה. לרוב, זמן הביוץ יהיה סמוך לזמן הטבילה, כ-14 ימים מתחילת המחזור, והוא הזמן המיטבי להתעברותה של האשה.

מצב בעייתי של **עקרות הלכתית** יכול להיווצר כשיש הפרש של פחות מ-25 ימים בין מחזור למחזור או כשהמחזור עצמו נמשך כשבוע ויותר. במצבים אלו יכול להיות שהטבילה תהיה לאחר זמן הביוץ ולא יתאפשר היריון בצורה טבעית. כיום, בעקבות ההתקדמות הרפואית, במקרים רבים קיים מענה רפואי פשוט וקל המאפשר את דחיית הביוץ בכמה ימים.